

quada s'obren fàcilment per als alumnes els estudis de grau mitjà, professional i superior i tant per a aquells que seguiran una carrera com per als que seguiran estudis de tipus professional o per a aquells que no continuaran estudis de cap mena, la primera ensenyança ha de constituir per a tots una ferma preparació, adequada a les necessitats dels nostres temps.

La nova reglamentació de l'ensenyança primària.—Per altra part, es porta a terme una transformació en l'ensenyança primària i d'ara endavant qualsevol nen que als sis anys no comenci la seva assistència a les classes i no segueixi normalment els cursos, es trobarà molt aviat en unes condicions d'inferioritat per a completar la seva formació.

Ara bé: per a portar degudament a la pràctica les ensenyances programades calen unes condicions mínimes: no són aptes les miniescoles, ni les escoles de dos, tres o quatre mestres, sinó que convé que en cada centre escolar pugui desenvolupar-se, amb mestres diferents, cada un dels vuit cursos de què consta aquesta primera ensenyança.

Es fàcil exposar problemes o criticar allò que no està bé; però no ens volem limitar en això, ans desitgem que el nostre comentari sigui constructiu. Per això volem suggerir allò que seria una solució per a aquest problema que avui hi ha plantejat. Heus ací el que, al nostre entendre, Reus necessita:

1er.: La construcció de grups escolars suficientment grans per a poder desenvolupar els vuit cursos complets de primera ensenyança, amb els corresponents parvularis. Cada un d'aquests grups

hauria de tenir un mínim de vint aules, i amb totes les dependències annexes tal com indica la llei de construccions escolars, o sia menjador escolar, biblioteca, sala d'actes, instal·lacions esportives, etc.

2on.: Aquests grups haurien d'estar repartits per les distintes zones de la ciutat, però no massa apartats del casc urbà.

Es difícil de portar-ho a la pràctica?

Tot depèn de l'amor als nostres nens, de l'interès a fer-ho i de la idea que tinguem formada sobre què és més interessant en una ciutat de la categoria de Reus.

Ultimament, i ho assenyalo amb satisfacció, ja s'ha començat alguna cosa d'això, com és la construcció d'un grup al barri Fortuny, l'anunci de la compra d'uns terrenys per a un altre; però tinguem en compte que sols arribant a aconseguir el que hem exposat ens podrem sentir satisfets de complir com cal en pro dels nostres futurs ciutadans. Si, actualment, algú tenia interès a conèixer l'estat de les instal·lacions destinades a l'ensenyança trobaria tantes coses que hi falten i tan antiquades les que hi ha que no podria evitar de sufocar-se en haver d'acceptar pels fets que, a l'any 1968, existeix una tal descurança en aquest aspecte. Es una situació que s'hauria hagut de superar ja anys enrera. I com més es tardí a posar-hi remei més costarà de posar-n'hi i més es destacarà la falta d'elements i l'endarreriment que avui tenim en el camp de l'ensenyança primària a la nostra ciutat.

MAGISTER

SECCIO DE LLETRES

Record de Mossèn Antoni Fonts

Quan el memorable fill de Reus i bisbe d'As-torga, doctor Joan-Baptista Grau i Vallespinosa, després que creat bisbe d'aquella diòcesi i consagrat a Tarragona, es va traslladar a la seva seu, va triar com a familiar seu un estudiant de Teologia natural de la veïna vila de la Selva del Camp: era Antoni Fonts i Gondolbeu. L'any 1965 es van complir cinquanta anys de la seva prematura mort i cent del naixement d'aquest humil sacerdot. Amb tal motiu vam redactar unes notes biobibliogràfiques dedicades a la memòria d'aquell clergue certament benemèrit, molt relacionat amb el bisbe reusenc com és fàcil de deduir; però

igualmente molt amic i confident de l'egregi arquitecte Antoni Gaudí. Aquelles notes són ara donades a la publicitat, una mica retardada la seva oportunitat, encara que sempre interessants per tractar-se d'una personalitat selvatana que mereix més que l'oblit; i, també, per la relació que va tenir tan directa i íntima, i tan influïtiva en la seva formació, amb els dos reusencs esmentats que cal arrencar entre les glòries més autèntiques del Reus contemporani.

Antoni Fonts i Gondolbeu va néixer a la Selva el dia 21 de maig de 1865 i hi fou batejat l'endemà. Fill de pagesos i atret a la carrera eclesiàstica.

tica va estudiar al Seminari de Tarragona, d'on fou meritíssim professor el doctor Grau i Vallespinosa quan va tornar de la seva canongia a les Canàries. El doctor Grau, que fou un gran eclesiàstic, fou igualment un home molt agradat de la història i de l'arqueologia, camps que va conrear i que el van portar a la presidència de la sempre prestigiosa i avui ja més que centenària «Reial Societat Arqueològica de Tarragona», presidència que va ocupar ja l'any 1867.

Quan a les primeries d'octubre del 1886 el bisbe Grau es va traslladar a Astorga a fer-se càrrec de la diòcesi, es va endur, com hem dit, l'Antoni Fonts encara no sacerdot. A Astorga es va arrodonir la desperta intel·ligència del jove estudiant captada pel novell bisbe potser guanyat, no solament per les qualitats morals i intel·lectuals de l'Antoni Fonts, sinó també una mica guanyat pel seu afeccionament a la recerca històrica, del qual va donar proves efectives i perdurables, com direm. I s'hi va obrir horitzons. Fou condeixeble i amic íntim d'una de les més alades, dotades i privilegiades personalitats de l'Església a les primeries del segle que som: l'inoblidable doctor Antolín López i Peláez que fou arquebisbe de Tarragona, prematurament mort l'any 1918. Aquesta condeixebilia fou moltíssim profitosa al nostre jove levita.

Però el contacte que el va marcar més profundament fou el mantingut amb l'arquitecte Antoni Gaudí i Cornet, autor de l'atreuit, combatut i inacabat Palau Episcopal d'Astorga. Sabem que el bon bisbe reusenc que va conduir Gaudí cap a Castella, va donar com a company del llavors jove arquitecte, mossèn Fonts, per selvatà, i per català i per afecionat a l'art i a l'arqueologia. Mossèn Fonts i Gaudí van intimar, com corresponia a dues ànimes senzilles que es van entendre de seguida. El Palau dels bisbes d'Astorga havia estat destruït pel foc, i tot just arribat allí el bisbe reusenc va encomanar la nova obra a Gaudí; però aquest, de fet, no sabem que anés a Astorga almenys fins ben enllà de l'any 1889. De les estades gaudinianes a Astorga en volem reportar una anècdota d'un gran sentit humà: la gran festa que es feia en la intimitat del palau episcopal quan s'esqueia la coincidència de Gaudí en la doble onomàstica de *don* Antoni i de Mossèn Tonet, que feia pujar de to la commemoració familiar.

Sabem que mossèn Fonts fou qui va aguantar, de fet, la materialitat de totes les relacions gaudinianes i qui va redactar i cursar tota la correspondència, de vegades ingrata, que la construcció del Palau va provocar. Perquè, si agradable fou mantenir la correspondència amb l'arquitecte, no

ho fou tant la que calgué atendre amb els organismes ministerials de Madrid que van posar reiteradament entrebancs als projectes i plànols gaudinians. Amb concessions doloroses finalment l'obra es va poder començar, però no abans de la segona meitat de l'any 1889.

Les estades gaudinianes a Astorga sembla que foren decisives en el tomb de la seva vida, cristianament de bo en millor —estàvem a punt d'escriure perfecte—; i en aquest tombant de la vida del gran mestre hi endevinem tota la irradiació de la bondat i de l'exemplaritat de mossèn Antoni, en aquest cas més exemplarment influïble damunt l'arquitecte que les mateixes qualitats del senyor bisbe Grau.

La mort d'aquest l'any 1893 va produir dos fets insòlits: la separació del senyor Gaudí de la direcció de les obres del Palau perquè el seu curs va desplaure a la successió del bisbe Grau; i el retorn a l'arquebisbat de Tarragona de mossèn Antoni que, amb el caire que van prendre les coses a Astorga, s'hi havia de trobar enormement incòmode.

Després de servir diversos càrrecs de la vida sacerdotal mossèn Antoni Fonts va guanyar per oposició la parròquia de Poboleda. Allí va tenir ocasió de dedicar-se a estudiar la història originària de la vileta i les seves relacions amb la Cartoixa veïna d'Scala Dei. En va reunir moltes notícies, la majoria inèdites que, finalment va apomellar contrafortades amb el fruit de les seves meditacions, de la seva observació i de l'estudi. I quan l'any 1913 el seu estimat condeixeble doctor Antolín López Peláez va ésser preconitzat arquebisbe de Tarragona, les va fer imprimir en un llibret que ha esdevingut una raresa bibliogràfica, amb aquest títol: *Monografía acerca del origen del monasterio de Scala Dei y de la villa de Poboleda*. Aquest llibret està dedicat a l'il·lustre prelat, i aquesta dedicatòria va costar doloroses amargors a mossèn Antoni, ja malaltís de mort. Perquè la dedicatòria que és del 5 d'agost de 1913, simuladament datada a Poboleda, però en realitat, escrita a la Selva com tot el llibre, fou dictada en un dia singularment assenyalat per a mossèn Fonts: el de la festa de la Mare de Déu de Paret Delgada. La Censura Eclesiàstica i llicència ja li fou atorgada el 2 d'octubre, i ell alimentava la il·lusió de presentar el seu llibre al senyor arquebisbe el dia del seu accés a l'arxidiòcesi, que s'escaigüé el 20 de novembre.

Però la impremta de Barcelona, l'Editorial Seguí, no el va tenir llest. No hi valgueren diligències i ens consta pel propi testimoni de l'ad-

vocat selvatà Serra i Monné que ell s'hi va emmergar infructuosament. Aquesta contrarietat el va afectar molt en la seva malaltia. Finalment, al cap de molts mesos la casa Seguí treia de les seves premses l'obreta fontsiana, d'un centenar escàs de planes, encara que molt denses, a més de vuit làmines a part sobre paper couché que reprodueixen catorze fotogravats ultra altres il·lustracions diverses entre text.

No va restar a mossèn Fonts cap altre remei que accontentar-se a presentar l'ofrena en una altra ocasió. Quan aquesta s'escaigué, l'arquebisbe López i Peláez el va rebre amb tota la cordialitat que mereixia la vella amistat que els unia. Les qualitats de mossèn Fonts, que li eren sobrerament conegudes, probablement que haurien trobat en el nou arquebisbe amples horitzons de desplegament. I no podem dir precisament que la seva carrera parroquial no hagués estat brillant si considerem la parròquia que regentava i les circumstàncies d'edat, de temps i d'altres que cal valorar degudament. Tot plegat no podia ésser sinó una il·lusió que ja no estava en disposició d'alimentar aquella naturalesa minada per una decadència en progressió.

Un bon dia ja es va absentar de la parròquia per anar a morir a la Selva, on havia nascut. Pel Nadal de 1914 l'arquebisbe López i Peláez el va anar a veure. Uns quants dies més tard totes les campanes de la Selva tocaven a morts de toc general. Un enterrament com una processó de tan solemne, sortia de *cal pastelero* a mig carrer Major. Era el dia 4 de gener de 1915; el dia abans mossèn Antoni havia mort com un sant. La comitiva funeral va tòrcer una mica

carrer Major avall, contracorrent excepcionalment; la «vera» o baiard que sostenia el taüt fou dipositat enfront de l'avui desapareguda capelleta de la Mare de Déu dels Angels, on la clerecía va cantar *la Salve*. Només feia mesos que mossèn Antoni, amb fonda emoció, hi havia commemorat els seus vint-i-cinc anys de sacerdot, o les notes de plata de Missa Nova. L'enterrament va reprendre el seu curs normal cap a la parròquia, i el cadàver va rebre terra sagrada al cementiri selvatà. Mig perdut entre el seguici, centrant un grupet de personalitats forasteres, el senyor Antoni Gaudí no hi va mancar.

La terra llicorellosa va acollir amorosament la despulla de mossèn Fonts i durant aquest llarg mig segle se l'haurà anat fent seva. D'ell amb prou feines si en resta el record a través dels poquíssims exemplars conservats del seu llibre. Sembla que hem de donar per perduts uns quants assaigs històrics que sabem que mossèn Joan Pié li havia elogiat i que no van trobar espai al «Boletín Arqueològic» de Tarragona per motius que val més no recordar. Per això no coneixem altra bibliografia fontsiana que el títol esmentat.

Però val la pena que, en evocar aquest tan humil com albirable clergue, tan vinculat a les persones reusenques i fill de la comarca, testifiquem la seva estima a la història amb tot el que acabem de dir i perquè ell va salvar de perdre's la *Historial Col·lecció* de fra Tomàs Clarà que anys endarrera conservava el seu germà Isidre, i que suposem que no han fet desaparèixer els seus descendents.

EUFEMIA FORT I COGUL

Josep Sánchez Moragues

1.er accésit al premi «Vida Nova» 1966, de Cantonigròs

Josep Sánchez i Moragues és un dels homes que trobem sempre íntimament lligat amb el grup que, aquests últims anys, ha fet posar la nostra veïna població d'Alforja, en el terreny cultural i en el de les inquietuds socials, a la primera fila de les localitats pageses del Camp. Bona part de les iniciatives alforjines s'ha dut a terme amb la col·laboració d'aquest home de 41 anys, que nasqué en aquella vila i que hi ha viscut sempre, tot compartint les feines agrícoles damunt les quals es fonamenta la seva subsistència i la de

la seva família, amb els esplais literaris. Ja de jovenent, a l'escola del poble sobresortia entre els seus condeixebles per les aptituds singulars que demostrava en els exercicis de narració. Això s'esdevenia entre els anys 1935 i 1938. Després, la seva formació escolar va tocar, com en tants altres casos, les conseqüències de la postguerra. Però Sánchez Moragues va restar nogensmenys fidel al país i a la seva llengua i, en el camp literari, es va anar formant tot sol, amb un doble esforç: el que exigia el moment històric i el que,